

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет економіки та управління
Кафедра менеджменту та адміністрування

СИЛАБУС

нормативного освітнього компонента
ОБГРУНТУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ РІШЕНЬ
ТА ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ

підготовки бакалавра
галузі знань 07 Управління та адміністрування
спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
освітньо-професійної програми Підприємництво, торгівля
та біржова діяльність

Луцьк – 2022

Силабус освітнього компонента «Обґрунтування підприємницьких рішень та оцінювання ризиків» підготовки бакалавра, галузі знань 07 Управління та адміністрування, спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність, за освітньою програмою Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Розробник: Цимбалюк І. О., професорка кафедри менеджменту та адміністрування, докторка економічних наук, професорка

Погоджено:

Гарант освітньо-професійної програми

Алла ЛЯЛЮК

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри менеджменту та адміністрування протокол № 1 від 23.08.2022 р.

Завідувач кафедри:

Лариса ЧЕРЧИК

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	07 Управління і адміністрування 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність Підприємництво, торгівля та біржова діяльність Перший (бакалавр)	Нормативна
Кількість годин/кредитів ECTS 120/4		Рік навчання 3
		Семестр 6-ий
		Лекції 24 год
ІНДЗ: <u>немає</u>		Практичні (семінарські) 32 год Лабораторні 14 год. Індивідуальні 0 год.
		Самостійна робота 42 год
		Консультації 8 год
Мова навчання:		українська

II. Інформація про викладача

Цимбалюк Ірина Олександрівна – д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту та адміністрування.

Контактна інформація – Tsymbaliuk.Iren@vnu.edu.ua

Дні занять розміщено на: <http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація освітнього компонента. Підвищення ефективності української економіки неможливо без серйозної перебудови принципів і механізмів управління підприємствами. Традиційний функціональний підхід до управління концентрує увагу менеджменту на окремих завданнях, персоналі, структурі, тоді як власне процеси діяльності нерідко залишаються поза увагою. Таким чином, для сучасного фахівця в галузі управління вкрай необхідно засвоїти принципи, методи й обґрунтування підприємницьких рішень та оцінювання ризиків. Тому цей освітній компонент є важливим з огляду пошуку інструментів та технологій розвитку підприємств.

2. Мета і завдання освітнього компонента – «*Обґрунтування підприємницьких рішень та оцінювання ризиків*» – інтенсивний практикум, який формує універсального економіста-менеджера, який самостійно приймає рішення, визначає технології та інструменти прийняття підприємницьких рішень з урахуванням світогосподарських тенденцій. *Мультифункціональність* (економіст-менеджер, який працює в підприємстві, торгівлі, біржовій діяльності) і *універсальність* (економіст-менеджер сам приймає обґрунтовані рішення – саме такі спеціалісти високо цінуються на міжнародному ринку праці) – головні цілі освітнього компонента.

3. Результати навчання (Компетентності)

Інтегральна компетентність (ІК)

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі підприємництва, торгівлі та біржової діяльності або у процесі навчання, проведення досліджень та/або здійснення інновацій, що характеризуються невизначеністю умов і вимог

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК-1. Здатність до фундаментального аналізу та синтезу на основі логічних аргументів та перевірених фактів. Вміння виявляти, аналізувати і структурувати проблеми підприємства і розробляти рішення.

ЗК-2. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях: розробка і застосування нових економічних, торговельних, біржових інструментів.

ЗК-5. Здатність використання інформаційних і комунікаційних технологій: використання цих технологій для налагодження внутрішніх і зовнішніх економічних зв'язків.

ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7. Здатність працювати в команді.

Фахові компетентності

ФК-1. Критичне осмислення теоретичних засад підприємницької, торговельної та біржової діяльності.

ФК-2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.

ФК-3. Здатність здійснювати діяльність у взаємодії суб'єктів ринкових відносин.

ФК-4. Здатність застосовувати інноваційні підходи в діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

ФК-10. Здатність до бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків і результатів діяльності у сфері підприємництва, торгівлі та біржової практики з урахуванням ризиків.

ФК-11. Здатність аналізувати існуючі й передбачати майбутні економічні процеси у виробництві, підприємницькій структурі, торгівлі, біржовій діяльності.

ФК-14. Здатність виявлення та обґрунтування пріоритетних напрямків організації та ведення власного бізнесу, визначати стратегічну мету підприємства, окреслювати загальну стратегію його діяльності.

ФК-15. Здатність оптимізувати зміст прогнозів і планів склад показників та методів їх обчислення. Здатність проектувати та удосконалювати систему планування і контролю діяльності підприємства.

ФК-16. Здатність раціонально розподіляти повноваження та компетенції у організаційній структурі управління підприємством. Здатність формулювати управлінські рішення, оцінювати і вибирати їх альтернативи. Здатність організовувати й контролювати виконання управлінських рішень.

ФК-20. Здатність оцінювати ефективність інноваційно-інвестиційних проектів і програм підприємства. Здатність до прийняття інвестиційних рішень щодо вибору напрямів та інструментів інвестування і організації управління інвестиційною програмою та інвестиційним портфелем підприємства.

ФК-21. Здатність розробляти систему управління ризиками інноваційно-інвестиційних проектів та програм підприємства. Здатність проводити реструктуризацію портфеля цінних паперів підприємства.

Програмні результати навчання

ПРН-4. Вміти приймати управлінські рішення щодо формування інноваційно-інвестиційного портфеля підприємства.

ПРН-5. Вміти проводити комплексний економічний аналіз діяльності підприємства в умовах ризику та невизначеності.

ПРН-6. Вміти розробляти стратегії та плани діяльності підприємства в цілому та його окремих підрозділів. Володіти методологією прогнозування, розробки стратегії та розвитку власної справи у сферах виробництва та надання послуг.

ПРН-7. Уміти розробляти та обґрунтовувати господарські рішення щодо підвищення конкурентоспроможності та ефективності функціонування підприємства.

ПРН-8. Вміти здійснювати контроль за ефективністю використання ресурсів і досягненням поставлених завдань.

4. Структура навчальної дисципліни.

Назви змістових модулів і тем	Формування компетентностей та програмних результатів навчання			Кількість годин						Форма контролю / Бали
	ЗК	ФК	ПРН	Усього	у тому числі					
					лек.	практичні	лаб.	сам. роб.	конс.	
Змістовий модуль 2. Оцінювання ризиків										
Тема 10. Критерії прийняття рішень за умов ризику	ЗК-2.	ФК-14, ФК-21.	ПРН-5.	19	4	6	0	7	2	Усне опитування, тести, ситуаційні завдання. Максимальна оцінка 7 бали.
Тема 11. Прийняття рішень у конфліктних ситуаціях	ЗК-2.	ФК-3, ФК-16.	ПРН-7.	20	4	6	2	7	1	Усне опитування, тести, ситуаційні завдання. Максимальна оцінка 7 бали.
Тема 12. Обґрунтування інвестиційних і фінансових рішень за умов ризику	ЗК-2.	ФК-11, ФК-21.	ПРН-5.	20	4	6	2	7	1	Усне опитування, тести, ситуаційні завдання. Максимальна оцінка 7 бали.
Тема 13. Якісне оцінювання підприємницьких ризиків	ЗК-7.	ФК-4, ФК-21.	ПРН-7.	20	4	6	2	7	1	Усне опитування, ситуаційні завдання. Максимальна оцінка 7 бали.
Тема 14. Кількісне оцінювання підприємницьких ризиків	ЗК-5.	ФК-4.	ПРН-7.	20	4	4	4	7	1	Усне опитування, тести, ситуаційні завдання. Максимальна оцінка 6 бали.
Тема 15. Основи ризик-менеджменту. Напрями і методи регулювання та	ЗК-2.	ФК-4.	ПРН-8.	21	4	4	4	7	2	Усне опитування, тести, ситуаційні завдання.

зниження ступеня ризику										Максимальна оцінка 6 бали.
Разом за модулем 2				120	24	32	14	42	8	тести, ситуаційні завдання, розв'язування задач. Максимальна оцінка 60 балів.

Примітки: ¹ *Всього годин лекцій і практичних занять*² Office 365 – може проводитися он-лайн лекції для студентів з індивідуальним планом навчання або заочної форми навчання, а також для студентів, які мають пропуски з поважних причин.

III. Завдання для самостійного опрацювання.

Самостійна робота здобувача освіти – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються здобувачем освіти самостійно під методичним керівництвом викладача.

До завдань самостійної роботи, які запропоновані здобувачам освіти, віднесено:

1. Вивчення лекційного матеріалу.
2. Робота з вивчення рекомендованої літератури.
3. Вивчення основних термінів та понять за темами освітнього компонента.
4. Підготовка до практичних занять, дискусій, роботи в малих групах, тестування.
5. Контрольна перевірка кожним здобувачем освіти особистих знань за запитаннями для самоконтролю.

Для виконання лабораторних робіт здобувач обирає та опрацьовує одну із запропонованих тем на вибір:

1. Обґрунтування прийняття господарських рішень в металургії.
2. Обґрунтування прийняття господарських рішень в сільському господарстві.
3. Обґрунтування прийняття господарських рішень в туризмі.
4. Обґрунтування прийняття господарських рішень в страхуванні.
5. Обґрунтування прийняття господарських рішень в банківському секторі.
6. Обґрунтування прийняття господарських рішень в будівництві.
7. Обґрунтування прийняття господарських рішень в хімічній промисловості.
8. Обґрунтування прийняття господарських рішень в нафтогазовому секторі.
9. Обґрунтування прийняття господарських рішень в енергетиці.
10. Обґрунтування прийняття господарських рішень в освіті.
11. Обґрунтування прийняття господарських рішень в житлово-комунальному господарстві

IV. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання відбувається згідно Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки від 29.06.2022 р.

Політика щодо зарахування результатів формальної, неформальної та інформальної освіти. Під час вивчення освітнього компонента передбачена можливість визнання отриманої здобувачем неформальної освіти як оцінку з окремих тем згідно Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки від 29.06.2022 р.

Визнання можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам контрольній роботі тощо, які передбачені силабусом освітнього компонента).

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього компонента, або першого місяця від початку семестру, враховуючи ймовірність не підтвердження здобувачем результатів такого навчання

Політика викладача щодо здобувача освіти Відвідування занять є обов'язковим компонентом вивчення освітнього компонента. Про відсутність з поважних причин здобувачі освіти зобов'язані доводити до відома викладача заздалегідь. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, карантин, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із деканатом та викладачем.

Політика щодо академічної доброчесності. Процес вивчення освітнього компонента здійснюється за умов дотримання здобувачами освіти та викладачем Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки від 30.10.2020 р. <http://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/03/Kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti.pdf>.

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату. Списування під час контрольних робіт та заліку заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-2 бали). Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний)

Критерії оцінювання на екзамен

Оцінка в балах	Оцінка	Критерії оцінювання
90 – 100	Відмінно	Студент опрацював цілий курс згідно програми, оперує основними поняттями та вміє їх застосовувати на практиці, здобув компетенції, знання та вміння, розв'язує завдання високого рівня складності
82 – 89	Дуже добре	Студент опрацював цілий курс згідно програми, оперує основними поняттями, проте може застосувати більшість положень на практиці, здобути компетенції, знання та вміння, розв'язує завдання високого рівня складності з незначними помилками
75 - 81	Добре	Студент опановує 80–90 % курсу згідно програми, оперує більшістю основних понять та може їх застосувати на практиці, здобути окремі компетенції, знання та вміння, розв'язує завдання середнього рівня складності
67 -74	Задовільно	Студент опановує 60-70% основного курсу згідно програми, оперує окремими основними поняттями та може їх застосувати на практиці, здобути окремі компетенції, знання та вміння, розв'язує завдання середнього рівня складності з незначними помилками
60 - 66	Достатньо	Студент опановує 60% основного курсу згідно програми, оперує окремими основними поняттями та може їх застосувати на практиці, здобути окремі компетенції, знання та вміння, розв'язує завдання середнього рівня складності з допомогою лектора
1 – 59	Незадовільно	Студент опановує 60% основного курсу згідно програми, оперує окремими основними поняттями та може їх застосувати на практиці, здобути окремі компетенції, знання та вміння, не розв'язує завдання середнього рівня складності з допомогою лектора

V. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Дисципліна викладається у двох семестрах.

У шостому семестрі – студенти складають іспит.

Підсумковий контроль відбувається у формі тестових завдань. Тестові запитання складено відповідно до програми курсу. Містять 60 запитань з однією правильною відповіддю. Кожне запитання оцінюється в один бал. Максимальна оцінка 60 балів.

Підсумкова семестрова оцінка з освітнього компоненту (за 100-бальною шкалою) визначається двома способами як сума трьох складових: 40 балів за поточне оцінювання і 60 балів за модульні контрольні роботи або 40 балів за поточне оцінювання та 60 балів за залік/екзамен.

Підсумкова семестрова оцінка виставляється без складання екзамену, якщо здобувач освіти успішно виконав усі завдання, передбачені силабусом освітнього компоненту, і набрав при цьому 75 балів і більше. Така оцінка виставляється у день проведення заліку/екзамену за умови обов'язкової присутності здобувача освіти. У разі незадовільної підсумкової семестрової оцінки, або за бажання підвищити рейтинг, здобувач освіти складає залік/екзамен (60 балів), а його результат за модульні контрольні роботи анулюється.

Перелік питань на екзамен

1. Визначення господарського рішення та його елементів
2. Аспекти прояву господарських рішень
3. Принципи та класифікація господарських рішень
4. Форми прийняття господарських рішень
5. Оптимальність, результативність та якість господарських рішень – основні параметри та показники
6. Чинники, які впливають на ефективність господарських рішень
7. Сутність технології прийняття господарських рішень
8. Наукові школи управління щодо вибору процесу прийняття господарських рішень
9. Етапи технології прийняття господарського рішення та її алгоритм
10. Компетентність особи, що приймає рішення
11. Складові прийняття та обґрунтування рішень: логіка, інтуїція, досвід
12. Класична, поведінкова та ірраціональна моделі прийняття рішень
13. Умови прийняття господарських рішень залежно від ступеня визначеності інформації. Ранжирування умов прийняття рішень
14. Сутнісна характеристика методології обґрунтування господарських рішень
15. Визначення методів розробки господарських рішень
16. Класифікація методів обґрунтування господарських рішень
17. Види методів підготовки та обґрунтування господарських рішень: аналітичні, статистичні та математичні
18. Експертні методи та умови їх застосування
19. Характеристика евристичного програмування. Види евристичних методів
20. Критерії оцінювання господарських рішень. Побудова шкали оцінювання
21. Підходи до обґрунтування та вибору рішень: нормативний; дескриптивний; комплексний.
22. Контроль за перебігом виконання господарських рішень та його види
23. Змістовність та основні завдання прогнозування

24. Методи аналізу господарських рішень та їх інструментарій
25. Сфери застосування методів та інструментів прийняття господарських рішень
26. Сутність ризику як економічної категорії
27. Фактори виникнення економічного ризику та його функції
28. Взаємозв'язок ризику і прибутку
29. Класифікації економічних ризиків
30. Принципи прийняття управлінських рішень за умов економічного ризику
31. Порівняльна оцінка варіантів управлінських рішень з урахуванням ризику
32. Види конфліктів. Цілі учасників конфліктних ситуацій
33. Інвестиційні рішення та критерії ефективності їх прийняття
34. Інвестиційні рішення та критерій ефективності їх прийняття
35. Прийняття фінансових рішень за умов ризику
36. Сутність кількісної оцінки ризиків при ухваленні господарського рішення
37. Оцінка втрат при ухваленні господарського рішення в умовах ризику
38. Система абсолютних та відносних показників вимірювання ризику
39. Кількісні методи оцінки ризиків
40. Групування якісних методів оцінювання ризику
41. Метод мозгового штурму **Error! Bookmark not defined.**
42. Метод експертних оцінок
43. Методи асоціацій, аналогій, Делфі
44. Втрати та збитки у підприємницькій діяльності. Причини виникнення ризику
45. Система абсолютних та відносних показників вимірювання ризику
46. Методи кількісного оцінювання ризиків
47. Загальні положення ризик-менеджменту та його структурна схема
48. Організація процесу управління ризиками
49. Методи управління економічними ризиками та оцінка ефективності їх застосування

VI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

Основна

1. Гірняк О. М., Лазановський П. П. *Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків*. Львів : Українська академія друкарства, 2019. 268 с.
2. *Управління підприємницькими ризиками*. Конспект лекцій. / Укл.: І. О. Цимбалюк Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2020. 116 с.
3. Ігнашкіна Т.Б., Гончарук О.В., Кербікова А.С. *Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків*. Ч.І: Навчальний посібник. Дніпро: НМетАУ, 2021. 106 с.
4. Полінкевич О.М., Волинець І. Г. *Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків*: навч. посібник. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 336 с.
5. Система управління ризиками в державній митній справі України [Електронний ресурс] = Risk management system in the state customs affair of Ukraine : монографія. Том 134. Серія: "Податкова та митна справа в Україні" / П. В. Пашко [и др.]; Університет державної фіскальної служби України, Науково-дослідний інститут фіскальної політики, Науково-дослідний центр митної справи. Хмельницький : ФОП Мельник А.А., 2019. 228 с.
6. Цимбалюк І. О. *Обґрунтування підприємницьких рішень та оцінка ризиків: конспект лекцій*. Для студентів спеціальності 071 Облік і оподаткування, за освітньо-

професійною програмою Облік і аудит / Ірина Олександрівна Цимбалюк. – Луцьк: ВНУ ім. Лесі України, 2022. 130 с. (протокол № 7 від «23» березня 2022 р.) URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/21300>

7. *Методи оцінки економічних проєктів: конспект лекцій* / Укладачі: Ірина Олександрівна Цимбалюк, Наталія Володимирівна Павліха. – Луцьк: ВНУ ім. Лесі України, 2022. 69 с. (протокол № 10 від 21 червня 2022 р.). URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/21301>

8. *Обґрунтування підприємницьких рішень та оцінка ризиків: конспект лекцій*. Для студентів денної та заочної форми навчання економічних спеціальностей та здобувачам третього рівня освіти спеціальності 051 Економіка, ОНП Економіка сталого розвитку / Укладачі: Ірина Олександрівна Цимбалюк; Наталія Володимирівна Павліха. – Луцьк: ВНУ ім. Лесі України, 2022. 130 с. (протокол № 10 від 21 червня 2022 р.). https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21308/1/metod_2022.pdf

9. *Управління підприємницькими ризиками*. Конспект лекцій. / Укл.: І. О. Цимбалюк. Волинський національний університет імені Лесі України, 2020. – 116 с.

10. Цимбалюк І. О. Теорія та практика підприємницької діяльності: методичні вказівки до практичних занять / Ірина Олександрівна Цимбалюк. – Луцьк: ВНУ ім. Лесі України, 2021. 75 с.

11.

Додаткова

12. Лугова Марина, Цимбалюк Ірина, Павліха Наталія *Інвестиційна діяльність регіону в умовах європейської інтеграції: ретроспективний аналіз та напрями активізації* [Текст] : монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. 242с. ISBN 978-966-940-434-3

13. Співак С. М. Оцінка та управління ризиками як інструмент підвищення конкурентоспроможності підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету* 2020, № 4, Том 3. С. 158.

14. *Безпека сталого розвитку регіонів та територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання* [Текст] : монографія / Наталія Володимирівна Павліха, Ірина Олександрівна Цимбалюк, Наталія Леонідівна Хомюк, Максим Володимирович Войчук, Анастасія Юріївна Савчук, Владислав Вікторович Коломечюк, Сергій Миколайович Цимбалюк. Луцьк : Вежа-Друк. 2022. 514с. ISBN 978-966-940-430-5 (29,8 д.а., особисто автора 4,2 д.а.)

15. *Інноваційні форми єврорегіонального співробітництва: концептуальні засади та механізми активізації* [Текст]: монографія / Наталія Володимирівна Павліха, Ірина Олександрівна Цимбалюк, Ольга Антонівна Корнелюк, Юлія Віталіївна Петришина. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 214 с. ISBN 978-966-940-431-7

Інтернет-ресурси

1. Законодавство України: веб-сайт. URL: <https://www.rada.gov.ua>

2. Офіційний сайт Національної бібліотеки ім. Вернадського URL: <http://www.nbu.gov.ua/>

3. Інформаційні ресурси у цифровому репозиторії бібліотеки ВНУ імені Лесі України. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua>